

LAWRENCE WRIGHT

NA KONCI ŘÍJNA

**BOJ PROTI SMRTÍCI MU VIRU,
KTERÝ SRÁŽÍ SVĚT NA KOLENA**

PROROCKÝ THRILLER
OD NOSITELE
PULITZEROVY CENY

PROSTOR

Lawrence Wright
Na konci října

PROSTOR

LAWRENCE WRIGHT

NA
KONCI
ŘÍJNA

přeložila Jana Jašová

PROSTOR | PRAHA | 2020

Copyright © Lawrence Wright, 2020
Czech edition © PROSTOR, 2020
Translation © Jana Jašová, 2020

ISBN 978-80-7260-461-6

*Tato kniha je holdem odvahy a důvtipu mužů a žen,
kteří zasvětili své životy práci ve zdravotnictví.*

Nákaza vzpírá se veškeré léčbě. Smrt řádí na každém kroku, a pokud to půjde takhle dál, za pár týdnů vyhladí celé město, skolí všechno, co má duši. Lidé všude si začínají zoufati, srdce jim naplňuje strach, nitra úzkost, a hrůzu ze smrti lze čísti ve tvářích i chování těch ubožáků.

— DANIEL DEFOE, *Deník morového roku*

„Ale co to znamená, mor? Je to život, nic víc.“

— ALBERT CAMUS, *Mor*

I.

KONGOLI

1 | Ženeva

V Ženevě se ve velké posluchárně shromáždili zástupci zdravotnických organizací k závěrečnému odpolednímu jednání o hrozících infekčních chorobách. Účastníci kongresu byli neklidní, vyčerpaní po celodenních přednáškách, a báli se, že nestihnou své odlety. Po tom teroristickém útoku v Římě byli všichni jako na trní.

„Nezvyklé množství úmrtí mladých lidí v utečeneckém táboře v Indonésii,“ pronesl do mikrofону předposlední řečník. Jakýsi Hans. Holanďan. Vysoký, arogantní, dobře živěný. Prošedivělé plavé vlasy měl přerostlé až na límec, žmolky na ramenou bavlněného saka ostře vystupovaly v záři projektoru s powerpointovou prezentací.

Na obrazovce se objevila mapa Indonésie. „V táboře Kongoli číslo dva v provincii Západní Jáva bylo v prvním březnovém týdnu vystaveno čtyřicet sedm úmrtních listů.“ Hans na to místo Źukl konečkem laserového ukazovátka. Následovaly snímky zbídačených utečenců mezi hromadami špíny. Podobnými nebožáky se to na světě jen hemžilo, miliony lidí se přesouvaly do narychlo budovaných táborů, kde žili za ploty jako vězni, s nedostatečnými přídělly jídla i nedostatečnou lékařskou péčí. Na tom, že se na takových místech šíří nemoci, nebylo nic překvapivého. Cholera, záškrt, horečka dengue – v tropech tohle bylo běžné.

„Vysoké horečky, krvavý sekret, rychlý přenos, extrémní úmrtnost. Tuhle skupinu ale odlišuje jedna věc.“ Hans poslal na obrazovku graf. „Průměrný věk zemřelých. Nakažlivé nemoci se obvykle šíří napříč generacemi, ale mezi oběťmi

v tomto táboře byla nejvíce zastoupena věková kategorie považovaná obvykle za nejodolnější.“

Zástupci světových zdravotnických organizací se ve velkém sále ženevského sídla WHO předklonili, aby si zvláštní obrázek prostudovali. Většina smrtelných nemocí zabíjela ty nejmenší a ty nejstarší. Tady však uviděli místo obvyklé křivky ve tvaru písmene U tvar dvojitého W. S průměrným věkem úmrtí dvacet devět let. „Podle povšechných informací o propuknutí nákazy odhadujeme celkovou smrtnost na sedmdesát procent,“ pokračoval Hans.

„A děti nebo novorozenci...?“ zeptala se hlavní epidemioložka Světové zdravotnické organizace Marie Savonaová, a přerušila tak zaražené ticho.

„V uvedené kohortě jsou široce zastoupeni,“ odpověděl Hans.

„Možnost sexuálního přenosu?“ nadhodil japonský lékař.

„Nepravděpodobná.“ Hans si to vychutnával. Jeho obličej teď zastínil další promítaný snímek. „Počet úmrtí se během následujících týdnů držel na konstantní úrovni, ale celkový výskyt případů nápadně poklesl.“

„Takže to byla jednorázová záležitost,“ shrnula to jakási Japonka.

„Se sedmačtyřiceti oběťmi?“ připomněl Hans. „Tomu už říkám orgie!“

Japonská lékařka zrudla, zakryla si dlaní pusy a zachichotala se.

„Tak dobře, Hansi, už jste nás nechal hádat dost dlouho,“ zasáhla netrpělivě Marie.

Holandan se vítězoslavně rozhlédl po obecenstvu. „Úplavice,“ pronesl do nevěřícího ošívání přítomných. „Určitě byste to už uhodli, nebýt toho obráceného vektoru smrtnosti. To nás taky zmátlo. Bakterie shigella je v chudších zemích celkem běžná, příčina bezpočtu případů otravy

jídlem. Vyzpovídali jsme zdravotnické autority v Jakartě a tam usoudili, že jediní lidé dostatečně silní na to, aby se v prostředí s omezenými zdroji potravy dostali k jídlu, jsou mladí. V tomhle případě je jejich síla zahubila. Náš tým se domnívá, že pravděpodobným zdrojem patogenu bylo čerstvé mléko. Předkládáme to jako varovný příklad toho, jak nás demografické stereotypy zaslepují a my pak přehlízíme skutečnosti, které by jinak byly nasnadě.“

Hans za doprovodu zběžného potlesku sestoupil z pódia a Marie předvolala posledního přednášejícího. „Kampylobakterová enteritida ve Wisconsinu...“ spustil.

Náhle ho přerušil velitelský hlas. „Krvácivá horečka zabije za týden čtyřicet sedm lidí a pak najednou beze stopy zmizí?“

Dvě stovky hlav se obrátily k majiteli onoho burácejícího barytonu. Kdyby měl člověk hádat jen podle hlasu, tipoval by, že Henry Parsons je obr. Ale ne. Byl malý a drobný, shrbený dětskou křivicí, která jeho tělo zanechala poněkud deformované. Rysy jeho obličeje a profesionální tón byly na tak drobnou postavu podivně přehnané, ale navzdory své miniaturnosti vystupoval s rázností člověka, který si uvědomuje svou cenu. Ti, ke kterým se donesly pověsti, jež mužika předcházely, o Henrym mluvili s pobaveným respektem. Za zády mu říkali „*Herr Doktor*“ nebo „náš pedant“. Dokázal rozplakat stážisty, kteří nepřipravili vzorky správně nebo přehlédli symptom, který něco říkal jen jemu. Henry Parsons vedl mezinárodní tým při vypuknutí epidemie eboly v Západní Africe v roce 2014. Vystupoval prvního zdokumentovaného pacienta s touto nemocí – takzvaného pacienta nula, osmnáctiměsíčního chlapce z Guiney, jehož nakazili netopýři kaloni. Podobných historek se o něm vykládala spousta a mohlo by se jich vykládat ještě víc, kdyby si potrpěl na uznání za své zásluhy. V nekonečné válce s novými

nakažlivými nemocemi nebyl Henry Parsons žádný pěšák. Byl to velitel s maršálskou holí.

Hans zamžoural do sálu a zahlédl Henryho v šeru horních řad. „To není zase tak neobvyklé, doktore Parsonsi, pokud zvážíte vlivy prostředí.“

„Použil jste výraz ‚přenos‘“

Hans se spokojeně usmál, protože se míček vrátil na jeho stranu hřiště. „Indonéské úřady měly zpočátku podezření, že nemoc je virového původu.“

„Proč změnily názor?“ zajímal se Henry.

Marii už to zaujalo taky. „Myslíte na ebolu?“

„V takovém případě bychom patrně viděli postup nemoci do města,“ namítl Hans. „K ničemu takovému nedošlo. Stačilo eliminovat zdroj nákazy a infekce vymizela.“

„Jel jste do tábora osobně?“ vyptával se Henry. „Odebral jste vzorky?“

„Indonéské úřady s námi plně spolupracovaly,“ mávl rukou Hans. „Teď jsou na místě Lékaři bez hranic, takže nám to brzy potvrdí. Žádné překvapení bych nečekal.“

Hans chvíli počkal, ale Henry se zase posadil a zamyšleně si ťukal prstem na ret. Další řečník se opět ujal slova. „Jatka v Milwaukee...“ Pár účastníků konference s očima upřenýma na hodinky se nenápadně plížilo k východu. Bezpečnostní kontroly na letišti budou určitě zesílené.

„Tohle tvé gesto nesnáším,“ ozvala se Marie poté, co vstoupili do její elegantní prosklené kanceláře s krásným výhledem na Mont Blanc. Hejno čápů, kteří zdolali alpské hřebeny, se snášelo k zemi na břeh Ženevského jezera. Byla to jejich první zastávka při jarní migraci z údolí Nilu.

„Jaké gesto?“

Marie se opřela a poklepala si prstem na rty, aby napodobila Henryho.

„Je to tak hrozný zlozvyk?“ Henry si opřel hůl o desku jejího stolu.

„Vím, že jakmile s tím začneš, měla bych si dělat starosti. Co se ti na té Hansově studii nezdá?“

„Akutní krvácivá horečka. Pravděpodobně virového původu. Podivné rozložení smrtnosti, naprosto neodpovídající úplavici. A proč to tak najednou...“

„Proč se to zastavilo? To nevím, Henry, co myslíš? Zase ta Indonésie?“

„Už dřív zadržovali informace.“

„Jenže tohle nevypadá na další rozšíření meningitidy.“

„To jistě ne.“ Henry se neovládl a znovu si poklepal na spodní ret. Marie čekala. „Neměl bych tě poučovat, co máš dělat,“ pronesl konečně. „Třeba má Hans pravdu.“

„Ale...?“

„Ta smrtnost. Neuvěřitelná. A ty důsledky, kdyby se pletl.“

Marie přešla k oknu. Na obloze se už objevily mraky, které zahalily majestátní vrchol hory. Už chtěla promluvit, když Henry přerušil její úvahy. „Musím odjet.“

„Přesně to si říkám.“

„Myslel jsem domů.“

Marie přikývla na znamení, že ho slyšela, ale ustaraný výraz jejích výrazných italských očí k němu vysílal jinou zprávu. „Věnuj mi dva dny. Vím, že po tobě chci hodně. Měla bych tam poslat celý tým, ale nemám teď po ruce nikoho, komu bych věřila. Hans tvrdí, že Lékaři bez hranic už tam jsou, takže ti můžou pomoci. Jen od nich seženu laboratorní vzorky, dokumentaci. Stav se tam na chvíli při zpáteční cestě do Atlantý.“

„Marie...“

„Prosím, Henry.“

Ti dva byli přáteli dlouhá léta a dobře se znali. Henry v Marii na okamžik znovu spatřil tu ustaranou mladou epidemioložku, která kdysi studovala propuknutí afrického

prasečího moru na Haiti. Marie patřila k týmu, který razil řešení vyhubit zdroj nákazy – místní vepře. Na Haiti chovala prase téměř každá rodina: ta zvířata tam byla nejen zdrojem obživy, ale fungovala i jako zástupná měna, jako spořicí účty chudiny. Díky úsilí mezinárodního společenství a diktátora „Bébé Doc“ Duvaliera byla veškerá populace kreolských vepřů do roka vyhubena. Byl to velký, téměř nevídaný úspěch. Vyhlazení vepřů neléčitelnou nemoc zastavilo. Jenže už tak chudí rolníci tím byli odsouzeni k hladomoru. Zkorumpované elity rozkradly vepře, které do země poslali Američané jako náhradu, jenže ti byli i tak pro zdejší podnebí příliš choulostiví a příliš nároční na krmení. Lidé, kteří přišli o svůj zdroj obživy, se vrhli na pálení dřevěného uhlí, což znamenalo likvidaci lesů. Haiti už se z toho nikdy nevzpamatovalo. Byla otázka, jestli vybití vepřů tehdy představovalo skutečně to nejlepší řešení. Tenkrát jsme byli velicí idealisté, pomyslel si Henry.

„Maximálně dva dny,“ zdůraznil. „Slíbil jsem Jill, že budu doma na Teddyho narozeniny.“

„Řeknu Rinaldové, ať ti objedná noční let do Jakarty.“ Marie také slíbila, že zavolá do Centra pro kontrolu a prevenci nemocí v Atlantě, kde byl Henry zástupcem ředitele odboru infekčních chorob, a poprosí je o shovívavost. Vysvětlí jim, že jde o naléhavou situaci.

„Mimochodem,“ prohodil Henry při odchodu, „máš nějaké zprávy z Říma? Jsou vaši v pořádku?“

„Zatím nic nevíme,“ odpověděla Marie zoufale.

Útok v Římě naplánovali teroristé na dobu karnevalu, osmidenní oslavy, které se v celé Itálii konaly před začátkem velikonočního půstu. Piazza del Popolo byla plná lidí v kostýmech a slavných tančících koní. Ranní zpravodajství bylo toho dne plné záběrů roztrhaných mršin těch krásných

zvířat, ležících mezi mrtvými lidmi a troskami dvojice kostelů. „Mrtvých v Římě jsou stovky, sčítání obětí dosud neskončilo,“ pronášel pochmurně moderátor stanice Fox. „Jak bude na tento čin reagovat Itálie?“

Mladistvě vyhlížející italský premiér byl nacionalista, s vlasy ostříhanými na stranách nakrátko a delšími na temeni podle módy neofašistů, kteří teď získávali převahu po celé Evropě. Samozřejmě ihned navrhl masové vyhoštění muslimů.

Jill Parsonsová vypnula televizi, jakmile zaslechla, že děti dusají dolů po schodech. Hádaly se kvůli tomu, jestli Helen může jet s Teddym a jeho kamarády do Legolandu. A to Helen lego vůbec nezajímalo.

„Kdo si dá vafle?“ zeptala se Jill vesele. Ani jedno z dětí neodpovědělo, jejich bezvýznamná šarvátka je naprosto pohltila. Kukadlo, jejich voříšek z útulku, který měl kolem očí černé kruhy jako panda, opustil svůj pelíšek v rohu pokoje a rozběhl se k dětem, aby je rozsoudil.

„Jsou to *moje* narozeniny!“ zdůraznil pobouřeně Teddy.

„Já jsem tě na ty svoje taky nechala jít s námi do lunaparku!“ odsekla Helen.

„Mamííí, ona mi vzala moji vafli!“

„Jen jsem si kousla.“

„Ochmatalas mi ji!“

„Helen, dej si svoje cereálie,“ ozvala se mechanicky Jill.

„Jsou rozmočený.“

Helen si chladnokrevně znovu ukousla z Teddyho vafle. Chlapec našťavaně zaječel. Kukadlo zaštekalo, aby ho podpořil. Jill si povzdychla. Jako pokaždé, když byl Henry pryč, to vypadalo, že se jejich domácnost propadá do chaosu. Sotva na něj v duchu svedla počínající zmatek, zabzučel její iPad. Volal Henry přes FaceTime.

„Ty mi čteš myšlenky?“ zeptala se ho. „Zrovna jsem tě telepaticky přivolávala.“

„To nechápu proč,“ zažertoval Henry, který musel slyšet křik dětí a štěkot psa v pozadí.

„Abych ti vynadala, že tady nejsi.“

„Já s nimi promluším.“

Teddy a Helen se okamžitě proměnili v dokonalé dětičky. Jill si pomyslela, že Henry nad nimi snad opravdu vládne nějakým kouzlem. I Kukadlo se zbožňujícím výrazem v očích zavrtěl ocáskem.

„Tati, kdy přijedeš?“ zeptal se Teddy.

„V úterý večer, hodně pozdě.“

„Máma říkala, že zítra.“

„To jsem si myslel taky, jenže moje plány se nečekaně změnily. Ale neboj se. Tvoje narozeniny stihnu.“

Teddy zajásal a Helen zatleskala. Bylo to vážně působivé. Jill nikdy nedokázala děti takhle uklidnit. Možná jsem moc ironická, pomyslela si. Možná děti dostává ta naprostá upřímnost, s níž s nimi Henry mluví. Takže se s ním cítí v naprostém bezpečí. Jill ostatně taky.

„Sestavil jsem robota,“ pochlubil se Teddy a nastavil iPad tak, aby kamera zabrala změť plastových součástí, elektrických obvodů a starého mobilu, které dal dohromady pro školní soutěž. Holá lebka robota měla místo očí dvě kameryvé čočky. Jill to připomínalo animované filmy Tima Burtona.

„To jsi vyrobil sám?“ zeptal se Henry.

Teddy přikývl a obličejík mu zářil hrdostí.

„Jak mu říkáš?“

Teddy se otočil ke svému výrobku. „Robote, jak se jmenuješ?“

Robot trochu naklonil hlavu. „Můj pane, jmenuji se Albert,“ odpověděl. „Patřím Teddymu.“

„No páni! To je bomba!“ užasl Henry. „A říká ti *můj pane*?“

Teddy se zachichotal a vysunul bradičku, jako to dělal, když byl opravdu šťastný.

„Teď já!“ vyhrkla Helen a popadla iPad.

„Ahoj, má krásná holčičko,“ pozdravil ji otec. „Dneska máš zápas, vid?“

Helen hrála v dívčím fotbalovém družstvu šestaček. „Holky chtějí, abych šla do brány.“

„To je skvělé, ne?“

„Je to nuda. Jen tam stojíš. Chtějí to jen kvůli tomu, že jsem vysoká.“

„Aspoň budeš hrdinka pokaždé, když chytíš nějakou prudkou střelu.“

„Jenže když nechytím, budou na mě všechny naštvány.“

Typická Helen, pomyslela si Jill. Teddy byl sluníčko, Helen zachmuřená. Pesimismus z ní přímo sálal, ale taky jí dodával určitý pocit moci. Jill si všimla, že Helenini spolužáci se trochu bojí dívčích soudů. To z ní spolu s jemnými rysy dělalo předmět obdivu ostatních dívek a přitahovalo to k ní dospívající chlapce, kteří se od ní nechávali trápit.

„To s tím odloženým příjezdem jsem slyšela,“ ozvala se Jill, když se zase chopila iPadu. Henry vypadal unaveně. V šerosvitu tabletu připomínal portrét rakouského šlechtice z devatenáctého století, s pronikavým pohledem zpoza kulatých brýlí. V pozadí slyšela hlášení svolávající cestující k nástupu do letadla.

„Asi o nic nejde, zase jeden z těch případů...“ prohodil Henry.

„Kde tentokrát?“

„V Indonésii.“

„Panebože,“ vyhrkla Jill, které se okamžitě zmocnily starosti. „Děti, honem, za chvíli je tady autobus.“ Pak k Henrymu: „Tys vůbec nespál, co? Měl by sis vzít ambien a prostě na noc odpadnout. Máš ho s sebou? Měl by sis ho dát, hned jak nastoupíš do letadla.“ Zlobilo ji, že Henry je sice lékař, ale tvrdohlavě odmítá brát prášky.

„Vyspím se, až tě budu cítit vedle sebe,“ odpověděl. Podobné projevy náklonnosti jí vždycky zvonily v uších, dokud se nevrátil.

„A neriskuj tam,“ napomenula ho zbytečně.

„To já nikdy.“

2 | Modrá dáma

Henry ze vzduchu viděl ohně na Sumatře. Původní pralesy a rašeliniště se tu vypalovaly, aby se vytvořil prostor pro nové palmové plantáže. Z nich se získával palmový olej, který tvořil součást asi poloviny všech výrobků v regálech supermarketů, od arašídového másla po rtěnky. Rok co rok zahalil dým z požárů jihovýchodní Asii, stávalo se, že požáry pozabíjely stovky tisíc lidí a přispívaly ke globálnímu oteplování. Sotva Henry vystoupil v Jakartě z letadla a postavil se do fronty na taxík, do nosu mu udeřil místní těžký vzduch. Rozhlédl se kolem sebe po davech cestujících a pomyslel si: astma, rakovina plic, plicní choroby – nemoci způsobující, každá jinak, kruté umírání. Měl profesionální zvyk vidět patologické projevy všude, kam se podíval.

Začínalo období monzunových dešťů. Černá mračna byla obtěžkaná vodou, ulice zablácené po posledním lijáku. Jakarta byla městem chudinských čtvrtí, ale také mrakodrapů, které se zvolna propadaly pod zem. Rostoucí populace stále víc vysoušela vodonosnou vrstvu půdy pod svýma nohama, takže se jim ostrov propadal, zatímco moře kolem něj neustále stoupalo. Je to něco jako hromadná sebevražda, pomyslel si Henry.

„Poprvé v Jakartě?“ zeptal se řidič.

Henryho myšlenky se toulaly někde daleko. Začalo zno-
vu pršet a doprava se ve frustrované kakofonii zastavila. Po
chodníku je minul chlapec s oslím povozem, naloženým
do výšky tří metrů klecemi s drůbeží.

„Byl jsem tu už mockrát,“ odpověděl Henry. Indonésie
byla líhní nemocí, ideálním místem, kde se epidemiologo-
vé mohli cvičit ve svém řemesle. Politici jim při tom moc
nepomáhali. Právě teď tu vypukla epidemie spalniček, čás-
tečně způsobená tažením proti očkování. AIDS se tu šířil
rychleji než v jakékoli jiné zemi světa, což vláda zneužívala
jako argument pro perzekuci homosexuálů a transsexuálů.

Taxikář byl podsaditý a hovorný, v kulatém klobouku bez
krempy, který si oblíbili indonéští muslimové. Na zpětném
zrcátku visela snítka jasmínu, jehož vůně sytila dusný vzduch
v autě. Henry zahlédl odraz řidičova obličeje. Muž měl na-
vzdory dešti, který jako kulky bubnoval do čelního skla, na
očích sluneční brýle.

„Nechcete se podívat po staré Jávě, šéfe?“

„Jsem tady jen na jeden den.“

Když se přiblížili k indonéskému ministerstvu zdravot-
nictví, doprava trochu prořídla, ale déšť neustával. Henry-
mu bylo jasné, že než doběhne pod zastřešený vchod, bude
promočený na kost.

„Počkejte, šéfe, pomůžu vám.“ Taxikář otevřel kufr au-
ta a vyndal z něj Henryho zavazadlo. Pak roztáhl deštník
a doprovodil Henryho pod stříšku. „Byl jste v Jakartě už
mockrát, ale nepřivezete si deštník, když přijdou monzu-
ny?“ zažertoval.

„Tentokrát už se z toho poučím.“

„Mám na vás počkat?“

„Nevím, jak dlouho se zdržím,“ přiznal Henry. „Možná
hodinu.“

„Zavolejte mi, šéfe, přijedu pro vás,“ nabídl mu taxikář

a podal mu navštívenku, kde kromě telefonního čísla stálo: „Bambang Idris k vašim službám.“

„*Terima kasih*, Bambang,“ odpověděl Henry, čímž vyčerpal svou zásobu indonéských výrazů.

O tři hodiny později pořád ještě seděl v ministerském předpokoji s desítkou dalších ospalých žadatelů o schůzku. Sluha s čajem se na něj tázavě zadíval, ale Henryho potřeba kofeinu byla zcela uspokojená a jeho trpělivost téměř vyčerpaná. Ted' už ho trápila jen jediná věc: aby se dostal včas domů. Znovu v telefonu zkontroloval rezervaci letu. Pořád by ještě stihl zajet do tábora, vzít si tam vzorky a uhánět na letiště, ale bude to jen tak tak. Za osm hodin by měl nastupovat do letadla směr Tokio. Jestli tenhle let zmešká, zmešká i Teddyho narozeniny. A všechno jen kvůli zbytečné úřednické snaze dokázat druhým svou převahu.

Naposledy v téhle místnosti Henry vysedával v roce 2006. Tehdy byla zdejší ministryní zdravotnictví Siti Fadilahová Supariová, která cizím vědcům odmítala poskytnout vzorky viru ptačí chřipky H5N1 se značným smrtícím potenciálem. Na chorobu zemřela víc než polovina ze šesti set lidí, většinou z Indonésie, kteří se od ptáků nakazili. Pokud by byl H5N1 přenosný v lidské populaci, během pár týdnů by se mohl rozšířit po celé zeměkouli a následky by byly tragické. Epidemiologové po celém světě byli jako na trní, a přece si Indonésie mikroby žárlivě střežila a tvrdila, že nemoc je místním přírodním zdrojem jako zlato nebo olej. Ministryně nazvala svou novou politiku „virovou suverenitou“. Další země jako Indie se jejího receptu rychle chytily a začaly se tvářit, jako by na různé nakažlivé choroby měly patent.

Henry do téhle polemiky zabředl už tenkrát. Oháněl se argumentem, že zdržovat informace je šílenství. Věda nezná hranice a nemoci jakbysmet – zvlášť nemoc, která je

doslova přeletí na holubích křídlech. Bez odebraných vzorků bude svět v boji proti nové nemoci bezmocný. Podminuje to celou koncepci světové zdravotní péče. Indonésie namítala, že ostatní země její informace využijí k vytvoření vakcíny, kterou si sama nebude moct dovolit. Henry spolupracoval na návrhu smlouvy, podle níž se země stane podílníkem na případném zisku plynoucím z vědeckého výzkumu. Dohoda ovšem odmítla požadavek Indonésie na neomezený přístup k očkovací látce derivované z jejích vzorků.

Jakmile byla dohoda uzavřena, všechno se zkomplikovalo ještě víc. Ron Fouchier z Erasmoveho lékařského centra v Rotterdamu modifikoval indonéský virus v laboratoři, kde získal nové vlastnosti včetně schopnosti nákazy vzduchem a přenosu mezi savci. Yoshihiro Kawaoka z Wisconsinské univerzity provedl něco podobného s vietnamskou mutací stejného viru. Oba muži se snažili vytvořit molekulový vzorec pro očkování proti případné příští pandemii, jenže když chtěli publikovat své závěry včetně metodologie, deník *New York Times* oba vědce předem pokáral za tak „riskantní“ experiment. „Takový virus by mohl zabít desítky nebo stovky milionů lidí, pokud by z laboratoře unikl nebo byl uloupen teroristy.“ Americká Národní vědecká rada pro biologická rizika nařídila experiment zastavit, ale ještě předtím se vynořil nový problém: komu teď nový virus „patří“. Americká a nizozemská vláda opakovaly předchozí indonéské argumenty. Henry v roce 2012 předsedal shromáždění zástupců světových zdravotnických organizací, které rozhodlo, že by Fouchierova a Kawaokova zpráva měla být vydána bez redakčních úprav, což se také stalo. Henry argumentoval tím, že znalosti jsou nebezpečné, ale nevědomy ještě víc. Indonésané ho obvinili, že je podvedl, a jejich nevěřivost od té doby nepominula.

K Henrymu se znovu vydala sekretářka, tentokrát s upjatým blahosklonným úsměvem. „Paní ministryně lituje, ale

bohužel vás dnes nemůže přijmout,“ pronesla polohlasně, aby Henryho zbytečně neztrapňovala před ostatními čekateli. „Slibuje, že zítra...“

„To je mrzuté,“ prohlásil Henry.

„Ano,“ hlesla recepční, zaskočená jeho hlasitostí. „Paní ministryně také lituje, že...“

„To je mrzuté, protože musím trvat na svém požadavku. Buď mě přijme hned, nebo tu zítra bude mít mezinárodní pozorovatele. Je to jen na ní. Ať se rozhodne do tří hodin.“

Sekretářka vzhledla k hodinám. Do tří zbývalo čtyřicet pět vteřin. Žena zaváhala a pak se rozběhla do pracovny ministryně. Než velká ručička poskočila na dvanáctku, dveře se znovu otevřely.

Ministryně Annisa Novantová byla úřednice s chladným a očima, usmívala se jen zřídka, maskujíc tím vlastní nejistotu. Henry se s ní poprvé setkal ještě coby se zdravotnickou úřednicí na Bali v době epidemie vztekliny. Jejím hlavním úkolem tehdy nebylo zvládnout chorobu, ale média. Odvedla přitom tak dobrou práci, že když byla ministryně Siti odsouzena za brání úplatků, na její místo jmenovali Annisu. Nedávno začala nosit hidžáb, znamení toho, jak moc se země přiklání k náboženskému konzervatismu. Další svědomitá wahhábistická byrokratka.

„Henry, vy mě vždycky něčím zaskočíte,“ prohodila. „Měl jste se mi ohlásit předem. Máme spoustu práce s vystavováním zdravotních potvrzení pro poutníky, kteří se chystají do Mekky. Ale bylo zbytečné vyhrožovat mi četníky z WHO.“

„Nezdržím vás dlouho, paní ministryně. Chtěl jsem se vám jen ohlásit, jak velí předpisy, protože potřebuju vzorky z tábora Kongoli. Pak si zase půjdu po svých.“

„Vážně, Henry? Vždyť to je taková lapálie. Divím se, že vaši nadřízení mají potřebu vynakládat tolik prostředků na...“

„Já nerozhoduju. Jen sbírám data.“

„Už jsme vzorky předali Holanďanům a ti došli k nějakým závěrům. Takže nechápu, proč jste přijel. Teď už v Kongoli žádné problémy nemáme.“

„To snadno ověříme. Odběry nám to potvrdí.“

„Odběry. Hm, to nebude nutné.“

Ministryně namířila dálkovým ovladačem na televizi a zapnula ji. Dávali tam nějakou mexickou telenovelu přeloženou do malajštiny. Annisa ji nevnímala, jen zesílila zvuk tak, že ji Henry stěží slyšel. Ukázala mu, kde jsou v místnosti umístěna odposlouchávací zařízení. „Moc mi to neulehčujete,“ prohodila. „Musím vám sdělit něco důvěrného, abyste pochopil, že to není potřeba řešit.“

„Bez vzorků neodjedu.“

Ministryně se neslyšně zasmála. „Víte, vtip je v tom, že oni totiž vůbec nebyli nemocní.“

„Jsou mrtví.“

„Protože jsme je zadrželi a postříleli!“ prohlásila. „Byli to revolucionáři. Vzbouřenci. Nežádoucí živly. Tábory jsou jich plné. Vy Západani nemáte ponětí, s čím vším se tady musíme potýkat. Samozřejmě že tyhle zásahy oficiálně nehlásíme. Uvádíme jiné důvody. Možná si tuhle verzi vymyslel soudní lékař. Takže je mi líto, že jste cestoval tak daleko, jen abyste se dozvěděl naše malé tajemství. Prosím, prokažte mi tu laskavost a nechte si to pro sebe. Jinak mě dostanete do vážného ohrožení.“

Pokud ministryně o příčině úmrtí v táboře nelhala, pak se nepochybně vystavovala riziku, když to Henrymu prozradila. Neloajálnost se tady tvrdě trestala. A přece.

„Stejně potřebuju zajet do tábora,“ odpověděl.

Ministryně se vztyčila a z očí jí vyšlehly plameny. „Vyloučeno! Je to bezpečnostní riziko. Tábor řídí ozbrojené gangy. Žijí z únosů. Nemůžete tam jet, prostě to nejde!“

„Risknu to.“

„O tom nerozhodujete vy!“ Annisa byla na pokraji hysterie. „Podívejte, i kdyby to místo bylo semenišťem nákazy, co můžeme s našimi omezenými zdroji zajistit? Uděláte z nás vyvrhele, přestanou k nám jezdit turisté. Proč na to máme takhle doplácet?!“

„Děkuji, paní ministryně. Pošlu vám svou zprávu.“

„Zakazuju vám to!“ zařvala za jeho zády.

Bambang zvedl mobil hned. „Ano, šéfe, pořád čekám. Za minutku jsem tam.“

Henry se schovával pod plátěnou stříškou. Déšť se zmírnil na jemné krápaní. Vzápětí před budovu předjel tuk-tuk, motorizovaná tříkolka. Vystoupil z ní Bambang s ostýchavým úsměvem a roztaženým deštníkem. Malé vozidlo bylo pomalované tak rozjásanými barvami, že by se dalo označit slovem „veselé“, ovšem nebýt toho, že pro Henryho představovalo nemilé překvapení.

„Co se stalo s toyotou?“

„Můj švagr ji chtěl vrátit.“ Bambang uložil Henryho zavazadlo do maličkého prostoru vozíku. „Tohle je na silnici mnohem rychlejší,“ dodal neprůstřelný argument.

Henry měl chuť zaskřípět zuby. Jestli má stihnout letadlo, bude to o chlup. Mohl jen doufat, že francouzští lékaři jsou rychlí a výkonní a že už pro něj budou mít vzorky připravené. Našel si na satelitní mapě souřadnice Kongoli, ale Bambang to místo znal. „Tam je to pro gaye,“ prohlásil.

„Jak to myslíte?“

„No, zavírají tam gaye. Říkají, že je to tak pro ně lepší. Jinak by je čekalo bičování, možná oběšení, některé taky shazují z budov. To dělají extremisté. Takže je vláda schovává v táborech.“

„Ale všichni vědí, že tam jsou, je to tak?“

„No ovšem,“ odpověděl dobromyslně taxikář.

Jeli kolem zatopených rýžových políček. Monzun a stoupající hladina moře zalévaly zemi, jako při splachování toalety se tu setkávaly vody zdola i shora a odplavovaly půdu. Za pět let zmizí deset, možná dvacet pobřežních sídel. To se teď dělo běžně. Všichni jako by se s blížící se katastrofou smířili.

Výmoly. Káňata na plotech. Stádo vodních buvolů blokující silnici. Bambang troubil, dokud se zvířata s nezúčastněnými výrazy neodloudala. Jel dál po neoznačené silnici, k bráně a strážnímu domku. Když k němu Bambang zatočil, z budky vyběhl strážný a rozčileně gestikuloval, že mají jet pryč.

„Říká ne,“ přetlumočil jeho výkřiky Bambang.

Henry se pokusil vypadat co nejautoritativněji, pokud něco takového vůbec jde, když člověk vystupuje z růžovozeleňého tuk-tuku s obrázky Hello Kitty na bocích. Zamával svým průkazem a pověřujícím dopisem od Marie. „Zdravotní úředník!“ oznámil hromovým hlasem. „Chápeš? Světová zdravotnická organizace. OSN! OSN!“

Strážný se odklidil do budky a někam telefonoval. Henry slyšel zmatené výkřiky. Potom voják vyšel ven a otevřel bránu.

Tuk-tuk minul tanky a vojenské nákladáky i provizorní ubytovací prostory pro vojáky kolem vodárny. Pak dorazil k vysokému plotu, nad nímž se táhl ostnatý drát. Za plotem Henry uviděl stovky lidí, před ním se však rozkládala rozlehlá volná plocha. Na verandě přilehlého domku stál drobný důstojník s rukama opřenýma o boky. Velitel.

„Jděte pryč, pane,“ oslovil Henryho. „Sem je vstup zakázán.“

„Vy mi nerozumíte,“ namítl vážně Henry. „Mám pověření vstoupit kamkoli, kde to zdravotní situace vyžaduje...“

„Po zdravotní situaci tady vám nic není. Odjeďte.“

Henry se mu pokusil předat svoje dokumenty s Mariiným

pověřovacím dopisem, což u předchozí kontroly zabralo, ale důstojník se k němu obrátil zády a zmizel v domku.

Epidemiolog zůstal stát na místě a přemítal, co by měl teď asi udělat. Lidé zadržovaní v táboře stáli vzdáleni pár metrů a zírali na něj, obličejy plné zoufalství a zmatku, čekali, jak se zachová. Začalo znovu pršet, ale nikdo se ani nepohnul. Henry vykročil směrem k táboru, ale pak za zády uslyšel zvuk cvakání zásobníků. Strážný na něj z džípu rozčileně gestikuloval, ať se vrátí do tuk-tuku.

Vzduchem se rozlétl hlas muezzina, svolávající k večerní modlitbě. V tu chvíli strážní ustoupili a z chatrčí, stanů a přístřešků se začali valit věřící, kteří se snažili najít kousek suchého místa k modlitbě. Také Bambang vytáhl zpod sedadla tuk-tuku modlitební kobereček a chtěl sebou plácnout na blátivé prostranství, když se na verandě zase objevil důstojník a pokynul mu, ať jde dovnitř.

Henry se posadil zmateně do tuk-tuku. Nevěděl, co má dělat. Všichni kolem něj se modlili. Nic jiného už asi nezbývá, pomyslel si.

Konečně modlitby skončily a Bambang se vyřítil do deště.

„Pojedeme na letiště,“ požádal ho Henry. „Nemá smysl tady zůstat.“

„Ne, šéfe, je to OK. Udělali jsme dohodu,“ prohlásil taxikář a ukázal na důstojníka na verandě.

„Vy jste mu dal úplatek?“

„Já ne, vy dáte.“

Henry tiše zaklel. Vůbec ho nenapadlo, že tenhle problém dokážou vyřešit pouhé peníze. Bambang si od něj vzal svazek bankovek a odnesl je důstojníkovi na verandu. Ten s nimi zmizel vevnitř, asi aby si je přepočítal. Pak zase vyšel ven a pokývl vojákovi v džípu. Bambang trval na tom, že ponese Henrymu deštník. Tvrdil, že to je součást dohody.

„Je to nebezpečné,“ namítl vědec.

„Mám vás na starost!“ prohlásil taxikář hrdě.

Henry měl s sebou jen jeden ochranný oblek, ale dal Bambangovi dvoje gumové rukavice (vždycky trval na dvojí ochraně rukou) a jednorázovou roušku na zakrytí úst a nosu. Varoval ho taky, aby se nikoho nedotýkal. Brána se za nimi s třesknutím zavřela.

Zkoumání nového patogenu vždycky nevyhnutelně doprovázelo riziko. Nemoci pocházely z nejrozumnějších zdrojů, vyvolávaly je viry, parazité, bakterie, plísně, améby, toxiny, spóry či priony. Každý měl vlastní strategii přežití. Vedle bezpočtu cest, kterými se infekce šířily, se navíc vážné nemoci mohly maskovat jako něco běžného a neškodného. Bolest hlavy může být symptomem infekce dutin nebo příznakem blížící se mrtvice. Horečka, vyčerpání a bolest svalů může znamenat chřipku, nebo meningitidu. Jít do terénu v neznámém prostředí a s minimální ochranou byla vždycky ta nejriskantnější část práce detektiva pátrajícího po původu chorob, jímž Henry byl. Na druhou stranu tu hrozilo tak vysoké nebezpečí propuknutí nákazy, že byl ochoten osobně riskovat. Už dávno pochopil, že nespolehlivým, ale nepostradatelným průvodcem při takovém podniknutí je štěstí.

Epidemiolog a jeho řidič se setkali se skupinou mladých mužů mezi dvacítkou a třicítkou, v níž bylo i pár dospívajících chlapců. Všichni byli vyhublí, ale ne podvyživení, a navzdory potřhaným šatům se snažili vypadat upraveně. Henry mezi nimi vycítil jistou solidaritu. Když většinu života museli trávit v ústraní, nejspíš si instinktivně vytvořili jakési podzemní společenství.

K Henrymu přistoupil muž, třímající jako žezlo mačetu. V nose měl zlatý cvoček a vlasy mu splývaly na ramena. Měl je obarvené na blond, ale teď už mu odrůstaly a u kořínek byly tmavé. Henry rychle počítal: asi osm centimetrů tmavých vlasů odpovídá zhruba šesti měsícům internace.

„Chce vědět, jestli jste z ochrany lidských práv,“ vysvětloval mu Bambang. „Že prý žádali, aby sem někdo přijel, ale vedení tábora jejich petici odmítlo.“

„Ne, povězte jim, že mě to mrzí, ale že jsem doktor a...“

Jenže už samo to slovo, sotva mu vyklouzlo z úst, strhlo doslova lavinu. „Doktor! Doktor!“ vykřikovali mladíci. Někteří se rozplakali a svezli se na kolena. Z jejich zpocených obličejů a lesknoucích se očí bylo zřejmé, že mnozí mají horečku.

„Jste první člověk zvenku po hodně dlouhé době,“ prohodil Bambang.

„Nikdo je tady neošetřuje?“

Bambang se zeptal mladíka s mačeta.

„Prý tady byli Francouzi. Ale teď jsou všichni mrtví.“

„Kolik mrtvých je v táboře?“

„Hodně. Nikdo je už nepohřbívá. Všichni jsou příšerně vyděšení.“

Jeden z mláďenců Bambangovi něco naléhavě pošeptal.

„Říká, že se za vás modlili, šéfe. Viděli vás u brány a modlili se k Alláhovi, abyste byl doktor, co je přišel zachránit. Jste prý odpovědí na jejich modlitby.“

Henry chápal, že v tuhle chvíli toho může udělat jen málo. Stál uvnitř rizikové zóny a všichni kolem něj byli zřejmě infikovaní. V zadní části tábora zahlédl bagr, zřejmě jediný příspěvek vedení tábora k řešení epidemie – takový stroj mohl rychle hloubit jámy pro masové hroby. Henryho napadlo, kde je asi bagrista.

Mladík s mačeta ho vedl blátivými cestičkami, kde se Henry opíral o svou hůl, aby neupadl. Bambang šel za ním a celkem zbytečně nesl roztažený deštník. Zaneřádný tábor působil jako čirá improvizace, stavebními materiály tu byly kusy kartonu, igelitky a kusy plátna. Některé střechy byly spíchnuté ze zploštělých plechovek od limonád. Před jednou chatrčí se v louži ráchala kachna na vodítku. Stranou

od chýši stál modrý stan francouzské odnože Lékařů bez hranic – Médecins sans frontières –, s logem MSF zářícím po straně.

Henry opatrně odtáhl chlopeň stanu. Z pachu smrti se mu zvedl žaludek.

„Teď už běžte,“ vyzval svého společníka.

Bambangovy oči se naplnily hrůzou z toho, co viděl, ale rezolutně zamumlal: „Já vás musím chránit.“

„Tady nemusíte, budu v pořádku. Ale poslouchejte, na nic nesahejte, je vám to jasné? Moje práce mi tu teď zabere nějakou dobu. Počkejte na mě venku.“ Zadíval se naléhavě na taxikáře. „Rozumíte? Ničeho se nedotýkejte!“

Bambang strnul. Henry viděl, jak je žoviální mužík vyděšený, ale přesto svému chráněnci nabídl deštník. „Nechte si ho,“ nařídil mu Henry. „A už běžte. Všichni běžte.“

Přísně se rozhlédl po mužích shromážděných kolem stanu. Ti uctivě couvli a zmizeli v provazcích deště.

Henrymu trvalo dlouho, než si zvykl na pach rozkládajících se těl. Většina z desítek lůžek ve stanu byla plná mrtvol. Jeden pacient sledoval lékaře očima, na víc jeho síly nestačily. Henry pohlédl na kartu v nohou lůžka a pak ke kapačce připojil nový sáček s glukózou, což bylo to jediné, co pro toho nebožáka mohl udělat. Smrtné chroptění v hrdle naznačovalo, že muž už brzy dojde klidu navždy.

V malém oddělení polní nemocnice leželi v podivně zkroucených polohách tři mrtví lékaři. Byli jako všichni z téhle organizace, s nimiž se Henry setkával po celém světě – mladí, krátce po atestaci. Henry oceňoval odvalu, s níž čelili neviditelnému nepříteli. Odvážní muži a ženy, kteří se vrhali do bitvy, z níž by většina lidí strachem z infekce uprchla. Nákaza byla mocnější než armády, nevypočitatelnější než terorismus. Nákaza byla krutější, než si lidská představivost dokázala vykreslit. A přece se mladí lidé jako tihle lékaři

byli ochotní postavit do cesty té nejosudovější síle přírody, jaká existovala.

A teď byli i oni mrtví.

Henry zapálil petrolejku. Její světlo dopadlo na hlavu lékařky ležící v kaluži krve na vyšetřovacím stole. Odhadoval ji na Afričanku nebo Haitanku: v lékařských sborech působilo hodně černošských lékařů. Jenže pak si uvědomil, že její plet' není černá. Byla modrá.

S cyanózou se setkal už dřív. Normálně ji způsobovalo špatné okysličení krve. Běžně se dala pozorovat buď na rtech a jazyku, nebo na konečcích prstů. Ale nikdy ještě neviděl, aby někdo takhle kompletně zmodral. Cholera, pomyslel si. Modrá smrt. Dávalo to smysl. Špatné hygienické podmínky v táboře, voda bůhvíodkud. Jenže kdokoli z polních lékařů uměl choleru léčit a všichni proti ní byli určitě očkováni. Podíval se na skříňku s lékařským vybavením, obsahující základní diagnostické pomůcky: stetoskop, digitální teploměry, obvazy, tlakoměr, spekulum – skromná výbava pro nechirurgický tým, který tu měl asi tak týden léčit lokalizovanou infekci. Léky byly zamčené ve skřínce s plexisklovými dvířky. Inzulin, heparin, lasix, albuterol, cipro, ale hlavně antiretrovirotika.

Očividně to byli lékaři, ne vědci. Neměli žádné analytické vybavení. Místo toho přivezli plakáty a brožury o bezpečných sexuálních praktikách. Tým sem byl bezpochyby vyslán, aby zmapoval rozšíření nemoci, zaléčil tolik HIV pozitivních pacientů, kolik bude moci, a poučil internované o tom, jak se chránit. Nebyli vybavení na delší působení. V zásobách zbyly cereálie a hniјící croissant. Podíval se do pytlů s odpadky a našel tam spoustu lahvíček od tetracyklinu. Lékaři si museli myslet totéž, co on: že jde o choleru.

V laptopu na lavici za sebou našel soubor s popsánými případy. Autorkou záznamů byla dr. Françoise Champeyová,

zřejmě ta mladá lékařka ležící před ním. Vedla karty pacientů s úzkostlivou pečlivostí. Spatřil také dlouhý neodeslaný e-mail, adresovaný Lucu Barrému, šéfovi MSF v Paříži. Henryho francouzština byla natolik dobrá, aby dopis rozluštil. „Lucu, Lucu, potřebujeme Tvou pomoc!“ začínalo psaní naléhavě.

Máme tady takovou krizi, jakou jsi ještě neviděl! Za jediný týden se nám v téhle smrduté díře objevily desítky infekcí. Poslala jsem Ti prostřednictvím místních úřadů vzorky, dostal jsi je? Vůbec netušíme, s čím to tady bojujeme!

Smrtnost je extrémní. Potřebujeme vybavení! Patology! Tohle ve třech nezvládneme, Lucu. Mám strach.

Pod tím stálo:

DO PRDELE! Proč to nejde odeslat? Není tady internet, telefon, nic. Myslím, že nás tady uvěznili schválně.

Pak asi nechala e-mail otevřený, aby ho mohla odeslat při první možnosti připojení. Henry přešel kurzorem k poslednímu záznamu.

19. března, začátek našeho třetího týdne. Včera umřel Pablo. Srdce mi puká kvůli jeho rodině. Kdy se asi dozvědí, že už se nevrátí? Chudáček. Antoine i já jsme oba nemocní. Ležíme vedle našeho mrtvého přítele. Oba jsou mi tolik blízcí. Nikdy jsem k nikomu necítila to, co k tomu mrtvému a umírajícímu muži vedle sebe. Jsem vděčná za tenhle pocit, tuhle důvěrnou blízkost. Ale taky jsem rozzuřená. Ta příšera nás porazila. Tak na ni myslím: jako na příšeru. Stvoření, které nevidíme, protože nemáme přístroje, kterými bychom nahlédli do buněk, takže se před námi ukrývá, vysmívá se nám a teď nás zabíjí. Proč jsme –

Tady dopis končil. Nedopsanou otázkou, neodeslaný, nezodpovězený.

3 | Fernbank

Každé jaro, když Jill vyprávěla své třídě o dinosaurech, vzala děti na exkurzi do atlantského Muzea přírodní historie Fernbank. Děti byly vzrušené, už když vysedaly z autobusu, ale při pohledu na největšího klasifikovaného dinosaura *Argentinosaura* vždycy oněměly. Pětiletí cvrčkové vedle něj vypadali jako malé myšky.

„Vážil přes sto tun a měřil přes třicet šest metrů,“ vysvětlovala Jill. „Uhodnete někdo, kolik školních autobusů by to bylo?“

„Sto!“ vykřikl jeden hoch.

„Sedmdesát šest!“ přidal se jiný.

„Tři,“ hádala téměř septem K'Neisha.

Jill se pobaveně podívala na dívččinu matku Vicky, která jí při exkurzi pomáhala jako rodičovský doprovod. Patřila k těm několika málo rodičům, na které se Jill mohla vždycy spolehnout, když potřebovala dobrovolníky. „Jak to víš?“

„Protože bych řekla, že autobus měří asi tak dvanáct metrů,“ odpověděla holčička.

K'Neisha měla modrou sukýnku, mokasíny a tričko s motivem z pohádky *Ledové království*. Všichni Jillini žáci měli obědy zdarma nebo se státním příspěvkem, ale bylo patrné, o které se rodiče pečlivě starají, a K'Neisha k nim patřila. Jill se snažila nepěstovat si ve třídě zvláštní oblíbence, ale dívččin úsměv a její nesmělou inteligenci milovala. K'Neisha byla dítě, jehož další osud by Jill zajímal, ráda by viděla, co s ní bude, až vyroste.

„Podívejte na *Tyrannosaura rexe*!“ vykřikl Roberto a ukázel na kostru vedle *Argentinosaura*. „Chce ho sežrat!“

„To je *Gigantosaurus*,“ opravila ho Jill. „Ten byl dokonce větší než tyranosaurus.“

„*Gigantosaurus*,“ opakovaly děti se zalíbením. Některé při

pohledu na záhadnou kostru začaly poskakovat vzrušením. Prázdné oční důlky vypadaly hrozivě i pobaveně zároveň, jako dva pohaslé lampiony.

„Lidé si obvykle myslí, že vyhynuli jenom dinosauři, ale v dějinách světa došlo pětkrát k vyhynutí téměř všech živých tvorů,“ pokračovala Jill. „Darrene, na nic nesahej.“

Na podobném výletě byla s dětmi už mnohokrát, ale pohled na jejich okouzlení a úžas v jejich očích jí nikdy nezevšedněl. Po návratu do školy budou vyrábět modely dinosaurů z hlíny, které jim pak vypálí v keramické peci. Tohle její oblíbené téma mělo vždycky úspěch.

Vstoupili do další místnosti, čekala tu na ně výstava pojmenovaná „Mamuti – obři doby ledové“. Uprostřed stál model mohutného zvířete, s kly trčícími půldruhého metru do prostoru a otočenými vzhůru jako turecké šavle.

„Takhle vypadal dospělý mamut srstnatý,“ vykládala Jill. „Víte někdo, jaká dnešní zvířata jsou s ním příbuzná?“

„Sloni!“ vykřikly děti.

„Ano. A sloni afričtí jsou stejně velcí jako tenhle mamut. Víte, proč měl tak hustou srst?“

„Protože tenkrát byla velká zima?“ navrhla Teresa.

„Přesně tak. Žili během poslední doby ledové, před čtyřmi sty tisíci let, a přežili až do doby celkem nedávné, aspoň podle geologických měřítek. Poslední mamuti zemřeli na ostrově poblíž Sibíře před asi čtyřmi tisíci lety.“

„A proč vyhynuli?“ zeptala se K'Neisha.

„Dobrá otázka. Odpověď zní, že to vlastně nevíme. Tehdy už žili lidé a ti mamuty lovili, takže možná je zčásti vyhubili oni. Není to ale jako s dinosaury, že bychom mohli ukázat na jednu velkou událost, jako byl třeba náraz komety do Země. Nejspíš na tom měli velký podíl klimatické změny. Planeta se oteplovala rychleji, než se tomu mamuti dokázali přizpůsobit.“

Uprostřed další místnosti stálo na zemi mamutí mládě. „Jé, to je roztomilé!“ vyhrkla K’Neisha.

„Tohle není model, je to opravdový mamut,“ upozornila děti Jill. „Na cedulce stojí, že je to samička, kterou nám zapůjčili z Ruska. Jmenuje se Ljuba.“

„Ahoj, Ljubo,“ pozdravila okouzleně K’Neisha.

Mládě bylo ještě moc malé, než aby mu stačila narůst srst, takže mělo zvrásněnou kůži a vypadalo spíš jako slůně. Konzervátoři zachovali dokonce i jeho řasy. „Píšou tady, že Ljuba se narodila před čtyřiceti dvěma tisíci lety na Sibiři a žila jen asi třicet pět dní,“ předčítala dětem Jill z popisku. „Spadla do jámy v blátě a rychle zmrzla, proto se její tělo tak dobře zachovalo. Díky ní a podobně zachovaným mamutům dnes můžou vědci uvažovat o tom, že by vytvořili mamutí klony, aby se tahle zvířata vrátila na zemi. Umíte si představit, že by tady zase běhali mamuti?“

Děti té vzrušující představě nadšeně příkyvovaly. Chlapci se pak rozběhli zpátky k dinosaurům.

„Marie, vidíš to tělo?“ zeptal se Henry. Upevnil laptop doktorky Champeyové na stojan s nitrožilní výživou a propojil ho se svým satelitním telefonem. Nahé tělo lékařky teď leželo na vyšetřovacím stole, jednu paži ohnutou za hlavou, druhou nataženou tak, jako by si s ním chtěla potřást pravicí. Kolena měla pokrčená nad tělem a záda mezi lopatkami mírně podepřená lékařskou knihou, kterou tam Henry umístil. Její nehybné oči zíraly do žárovky nad stolem. Modrá dáma.

Henry si dovilil poslední vteřiny lítosti nad touhle finální potupou ubohé lékařky, ale taková je medicína. Věděl, že doktorka Champeyová by byla k takové oběti ochotná. Kéž by se s ní mohl potkat zaživa, ucítit teplo její nabízené dlaně. Vždy ho vyvedlo z míry, jak moc chladná umí být smrt.

„Ano, Henry, máme dobrý signál.“

Jeho vysílání se přenášelo na obrazovku ve velkém sále v Ženevě, do stejné posluchárny, v níž ještě den předtím seděl.

„Bohužel nemám ani základní výbavu pro to, aby se dala provést řádná pitva,“ pronesl Henry. „Musíme ale získat tkáň z orgánů. Takže udělám, co budu moci.“

Na chvíli ucouvl a zadíval se na mrtvolu objektivním, analytickým pohledem. „Vypadá to na věk kolem třiceti let. Slušně vyvinuté svaly, nejspíš atletka nebo běžkyně. Jak vidíte, cyanóza je téměř kompletní, indikuje nedostatek kyslíku, zvláště v horní polovině trupu. Naše žena je přibližně sto šedesát pět centimetrů vysoká, přesnější odhad znemožňuje rigor mortis. Žádnou váhu tu nemáme, ale hmotnost odhaduji na padesát pět kilo.“ Zaměřil se na zaschlou krev na lékařčiných očích i nose a zbytky zpěněného hleny kolem úst. „Epistaxe,“ pokračoval. „Zřejmě těžké vnitřní krvácení.“

Choleru krvácení nedoprovází.

Odhrnul jí ret. Zuby měla bílé, dobře udržované. Žádné stopy po žloutence.

„Doktore Parsonsi, jsou vidět nějaká povrchová poranění?“ zeptal se jeden z lékařů v posluchárně.

Henry přikývl a ukázal na jizvičku na ženině bradě a pak na stopy po očkování proti neštovicím na jejím levém rameni. Jinak byla naprosto bez poskvrnky, pomyslel si smutně. Na pravém zápěstí jen s námahou rozeznal jakési tetování – vypadalo to jako malá podkova.

Protože neměl žádné pitevní náčiní, musel improvizovat. Použil jediné nástroje, které měl k dispozici. Místo skalpelu kapesní nožík, který tu našel v zásuvce. To budou jatka, pomyslel si, když zjistil, jak málo je ostrý. Musí se snažit zachovat tolik důstojnosti, kolik bude moci.

„Teď otevřu hrudník,“ oznámil.

Provedl úvodní řez, opsal nožem oblouk od pravého ramene pod prso a pak paralelní řez na druhé straně. Nůž se neochotně zakusoval do kůže a vzpíral se plnit úkol, k němuž ho Henry nutil. Z řezů se uvolnily pramínky krve, jako když taje ledovec. Pak otevřel břicho až k pánevní kosti, zvedl naříznutou kůži hrudníku a přehrnul ji mladé ženě přes obličej. Nabral sraženou krev a hodil ji do igelitového sáčku, který našel ve spižírně.

Následovala tenká vrstva žlutého tuku, který Henry seškrábal, aby se dostal k hrudnímu koši.

„Teď se omlouvám,“ pronesl ke svým kolegům. „Nemám tu žádnou pilku, takže musím improvizovat.“ Patologové často na stříhání žeberních kostí používali kleště; Henry našel jen nůžky na stříhání obvazů. Jejich ostří po kostech jen bezmocně sklouzlo. „Pokusím se hrudní koš rozbít,“ oznámil Henry. „Ledaže byste měl někdo lepší nápad.“

V Ženevě zavládlo ticho.

Henry zvedl nůžky nad hlavu a pak je vší silou zarazil do hrudní kosti.

Něco se stalo. Lékaři v posluchárně zalapali po dechu. Henry si nejdříve nebyl jistý, co přesně se děje, ale pak si všiml, že jeho ochranný oblek je postříkaný zpěněnou růžovou tekutinou.

V hrudní kosti zela jen malá prasklinka. Henry udeřil znovu, pak ještě jednou. Tekutina mu stékala po kombiněze. Měl ji ve vlasech i na uších. Brýle měl tak postříkané, že jimi nic neviděl. Další úder. Neslyšel Mariiny výkřiky. Soustředil se jen na to, aby otevřel hrudní koš a odhalil tajemství, které se v něm skrývá. Když se mu to konečně podařilo, hrůza byla patrná na první pohled. Tam, kde měly být plíce, se nacházela jen zpěněná tekutina. „Kašovitá krvavá pěna,“ pronesl Henry udýchaně. „Extenzivní krvácení a nahromadění tekutin. Vypadá to, že příčinou smrti...“ zajíkl se

a musel si dopřát chvilku, aby se ovládl. „Příčina smrti téhle statečné mladé lékařky je očividná,“ pokračoval. „Utopila se ve vlastních kapalinách.“

V Ženevě zavládlo mlčení, až se ozvala Marie. „Henry, nařizuji ti kompletní karanténu. Do rána tam bude náš tým. Ale proboha tě prosím, už s tím přestaň. Okamžitě se jdi očistit. Teď už to přebíráme my.“

Henry musel udělat ještě něco: poslal přes svůj satelitní telefon e-mail doktorce Champeyové Lucovi Barrému. Pak vyšel ze stanu a brodil se zabláceným táborem. Byla tma. Monzun zuřil s plnou silou. Z úzkých otvorů u vchodu do stanů ho sledovaly vyděšené oči internovaných. Byl jako přízrak, duch jejich vlastní budoucnosti. Když došel k bráně, ta se před ním otevřela a ihned se zase zavřela. Všiml si, že na verandě důstojníkovy domu stojí jeho kufr na kolečkách. Po Bambangovi a jeho tuk-tuku nikde ani stopy.

Byl si téměř jistý, že nemoc v Kongoli nebyla bakteriálního původu. Tohle bylo něco nového. Možná koronavirus jako SARS nebo MERS nebo paramyxovirus jako nipah, ale Henry musel stále myslet na křivku smrtnosti ve tvaru dvojitého W, typickou pro pandemii španělské chřipky v roce 1918. Tyhle myšlenky se mu točily v hlavě, když stál v lijáku a strhával ze sebe ochranný oblek a před očima internovaných a velícího důstojníka si deštěm nechal omývat obličej, vlasy i tělo. Byl teď stejně nahý jako ubohá lékařka, jejíž tělo před chvílí tak násilně zničil.

Henry si celý svůj profesionální život představoval, že se jednou setká s nemocí, která bude chytřejší než on, neúnavnější, nemilosrdnější. Se soupeřem, který mu dá zabrat. Každá nemoc měla svá zranitelná místa a Henry postavil svou kariéru na tom, že bude nejlepší v chápání strategií nepřátelských infekcí, bude odhadovat jejich příští kroky, vymýšlet ten nejúčinnější protiútok. A když

bude mít dost času, vždycky zvítězí. Některé nemoci člověku čas nedopřávaly a pak musel spoléhat na štěstí. Zatím ho vždycky měl.

V tomhle případě ovšem cítil, že čas ani štěstí nejsou na jeho straně.

Jill se vrátila do třídy, aby vytáhla keramické dinosaurky z pece, když se z reproduktorů ozvalo hlášení, aby se dostavila do ředitelny. Nikdy ji takhle nevyvolávali, takže hned věděla, že se něco stalo. Okamžitě pomyslela na svoje děti, ale snažila se paniku zaplašit. Pověřila Vicky dozorem a vydala se chodbou mezi třídami, kde vyučování pokračovalo poklidným tempem. Srdce jí tlouklo dvojnásobnou rychlostí.

„Máte telefon,“ oznámila jí asistentka ředitele. „Prý je to naléhavé.“

„Volám kvůli Henrymu,“ ozvala se Marie Savonaová, když učitelka popadla sluchátko.

Jill takový telefonát očekávala už léta.

„Je v pořádku. Ale byl vystaven nákaze, nevíme přesně jaké.“

„Kde je teď?“

„Pořád ještě v Indonésii, v izolaci. Necháme ho tam pár dní, abychom se ujistili, že nemá žádné symptomy. Prosím, snaž se nepanikařit. Zatím nevíme, jak se ta nemoc přenáší, vlastně ani, jestli je nakažlivá. Taky to mohl být jed nebo parazit. I kdyby se přenášela vzduchem, nejspíš bude v pořádku, protože měl roušku. Brzo se dozvíme víc.“

Jill věděla od Henryho, že rouška nikoho moc neochrání. Jestli pracoval v infekčním prostředí, potřeboval by respirátor, obličejový štít a ochrannou kombinézu. Proč si je nevzal?

„Chci k tobě být upřímná, Jill. Je to moje vina. Já ho tam poslala. Udělal to, aby mi vyhověl. Jestli se mu něco stane, nikdy si to neodpustím.“

Jenže Marie za nic nemohla. Henry by jel stejně, za všech okolností.

Cestou domů se Jill s dětmi stavila v pekárně ve čtvrti Little Five Points, aby vyzvedla Teddyho narozeninový dort na zítřejší oslavu. Byla odhodlaná chovat se, jako by se nic nedělo. Henry se o sebe umí postarat. Nicméně něco dětem říct musí.

„Ahoj Teddy, náš oslavenče!“ usmála se zpoza pultu šedovlasá žena v zástěře s růžovými pruhy. Ve vitrínách byly vystaveny zákusky, dortíky, medové perníčky, miliony nádherných kalorií, které žadonily o to, aby jim někdo poskytl nový domov. Jill si pomyslela, že už z té vůně musí člověk ztloustnout. Nicméně rituály bylo třeba dodržet.

V cukrářské krabičce trůnil rudý dort s bílou polevou a třemi postavičkami mimoňů navrchu. Teddy se zakřenil a odhalil mezeru po chybějícím zubu. Mimoně miloval.

„Edno, to je vaše další mistrovské dílo,“ pochválila Jill cukrářku.

„Znám svoje zákazníky,“ odpověděla potěšeně šedovlasá žena. „A co ty, Helen? Nedáš si sušenku? Tyhle ovesné s rozinkami jsem před chvílí vytáhla z trouby.“

Jill zastavila na jejich příjezdové cestě k domu. Bydleli na bulváru Raplha McGilla poblíž Carterovy prezidentské knihovny, ve dvoupatrovém domku z červených cihel z dvacátých let minulého století, který si koupili v době recese. Postavil si ho majitel cihelny, takže to byla solidní stavba – ta už něco vydrží, tvrdil Henry. Tehdy neměli ani děti, ani peníze, a tak se do jeho renovace pustili sami. Henry byl naštěstí manuálně zručný. V suterénu si zařídil dílnu, v níž vyrobil ozdobné lišty na vysoké stropy místností. Jill vymalovala obývací pokoj a jídelnu. Jednou Henry přinesl domů bourací kladivo a vyboural příčku mezi kuchyní a komorou.